

facebook

A közösségi oldal titkai Steven Levy

*„Mindig is úgy gondoltam, hogy ez a technológia képes megoldani
a problémáinkat. És egy darabig így is volt.”*

– Maria Ressa, Nobel-békedíjas újságíró –

face book

A közösségi
oldal titkai
Steven Levy

Könyvmolyképző Kiadó, 2021

Lester Levy emlékére (1920–2017).
Sajnálom, hogy nem láthattad azt a Super Bowlt, apu.

Bevezetés

– Helló, Mark vagyok.

Felesleges bemutatkoznia. Mark Zuckerberg az egyik legismertebb arc a világon. Ő a Facebook vezérigazgatója, ami a világ legnagyobb közösségi hálózata – a világ valaha volt legnagyobb emberi hálózata –, melynek lassan kétmilliárd felhasználója van, akiknek a fele mindennap bejelentkezik az oldalra. A Facebooknak köszönhetően jelen állás szerint ő a világ hatodik leggazdagabb embere. És mivel nagyon fiatalon alapította meg a Facebookot – alig tizenkilenc évesen, harvardi koleszszobájában –, ő lett a jelképe azoknak az észveszejtő lehetőségeknek, amiket a modern technológia nyújthat akár a legfiatalabb korosztály számára is.

Enyhe kifejezés, hogy híres. És mégis, itt van.

Lagosban, Nigériában.

Ha szemernyi kétség is felmerült volna azt illetően, hogy ki is ez a kedves, barna hajú, hülyén vigyorgó fiatalember, aki láthatóan irtózik a pislogástól, és éppen úgy öltözik, mint Mark Zuckerberg... nos, ő az. A védjegyévé vált póló, ami az egyszerű kocka munkásosztályt hivatott jelképezni, de valójában egy Brunello Cucinelli kreáció (darabja 325 dollár, és egy egész szekrényre való van neki belőle, nehogy sokat kelljen gondolkodnia reggelente). Farmer és Nike edzőcipő. Pontosan, ahogyan az ember a Facebook vezérigazgatóját elképzei. Az egyetlen szokatlan dolog a megjelenésében az,

hogy senki nem várta, hogy éppen ebben a helyiségben, éppen ebben a városban, ebben az országban és ezen a kontinensen fog megjelenni.

A Co-Creation Hub (CcHUB) hatodik emeletének galériaszerrű stúdiójában összegyűlt embereknek – többségében fiatal vállalkozóknak, akik szembeszállva a nem éppen hízélgő esélyekkel a fejükbe vették, hogy sikeres techcégeket hoznak létre Nigériában – csak annyit mondtak, hogy ma, 2016. augusztus 30-án a Facebook egy meg nem nevezett igazgatója tart majd nekik előadást a Facebook által tech start-upoknak szervezett konferencia előtt. Bizonyára arra számítottak, hogy a rejtélyes vendég Zuckerberg egyik hű segítője, Ime Archibong lesz, aki Észak-Karolinában született nigériai bevándorlók gyermekeként, aki már többször is ellátogatott az országba, ahonnan származik.

Az, hogy maga Zuckerberg megy el hozzájuk, túlságosan is hihetetlennek tűnt ahhoz, hogy egyáltalán fontolóra vegyék.

A Facebook azonban a CIA-t idéző titkos akcióval – amit főleg biztonsági kérdések indokoltak – mégis megszervezte az utat, és fél szemmel persze már azt figyelte, hogy mennyi és milyen hasznot hajthat ebből a meglepetésből. Zuckerberg még soha előtte nem tette be a lábát az afrikai kontinensre, úgyhogy éppen ideje volt, hogy ellátogasson ide. Zuckerberg Olaszországból érkezett, ahol barátjának, a Spotify alapítójának, Daniel Eknek az esküvőjén vett részt. Miután lezavarták a Comói-tó mellett tartott lagzit, Zuckerberg a kíséretével eltöltött pár napot Rómában, ahol többek között a miniszterelnökkel és a pápával is találkozott. Aztán a reptérrel egyenesen a poros Yaba negyedbe és a CcHUB-ba vezetett az útja.

A lagosi start-up-kultúra valahol a valószínűtlen optimizmus és az akasztófahumor között lavírozik, hiszen hihetetlen akadályokba ütköznek a sikeresség (vagy akár a túlélés) felé vezető rölgős úton. Zuckerberg azonban éppen ezekkel az emberekkel akart találkozni: az álmodozó kockákkal. A kaliforniai Menlo Parkban felhúzott

hatalmas központjában a falakat konfettiként borító techpropaganda-posztterek között tucatjával bújt meg az üzenet: ЛЕГЬ КОЦКА. Szóval, míg más techmágnások csupán filantróp célokra használják Afrikát, addig Zuckerberg nem pazarolta arra az idejét, hogy távoli falvakban ölelgesse az alultáplált gyerekeket. A lelkes programozókkal akart találkozni.

A fiatal techvállalkozók pedig egy pillanatra lefagynak, amikor meglátják. Mintha azt hinnék, hogy csak valami káprázat, vagy az egész csak egy átverés. Aztán, amikor végre felfogják, hogy ez a valóság, örömujjongásban törnek ki, és egy emberként rohanják meg a híres látogatót. Sorban rázzák meg a kezét, szelfikhez pózolnak, és igyekeznek fél percben összefoglalni neki világmegváltó ötleteiket.

Zuckerberg türelmesen szóba elegyedik velük, mosolyog, és mind-egyiküknek a szemébe néz. Talán kissé túlságosan is hosszan tartja a szemkontaktust. „Ezek az én embereim” – mondja nekem, miközben lemegyünk a lépcsőn, ahol még több techkalandor vár rá.

Ja, igen, én is elkísértem Mark Zuckerberget erre az útjára. Ez az első beszámoló, amit a Facebook felemelkedéséről szóló könyvemhez készíték.

Az alsó szinten egy Nyári Programozás nevű esemény zajlik, ahol öt és tizenhárom év közötti fiatalokat oktatnak számítástechnikai ismeretekre. Zuckerberg odalép két fiúhoz, akik egy számítógép előtt ülnek. Úgy hét-nyolc évesek lehetnek.

– Meg tudjátok mondani, mit készítettetek? – kérdezi tőlük, majd leguggol melléjük, így már hárman néznek fel a monitorra, ahol villogó pöttyök mozognak rendezett minta szerint.

– Egy játékot – feleli az egyik fiú.

Zuckerberg szeme, ami alapállapotában is eléggé tágra nyílt, még jobban elkerekedik, amitől úgy néz ki, mint egy hatalmas kitömött állat: *Hiszen ő is éppen ezt tette, amikor ennyi idős volt!*

– Meg tudjátok mondani, hogyan készítettétek? – kérdezi.

Néhány újabb technikai kérdés után („Megmutatjátok a kódot?”) indulunk is tovább a következő állomására, ami egy olyan start-up, mely közép-afrikai mérnököket képez ki, hogy aztán a legnagyobb cégeknek dolgozhassanak be. Zuckerberg az alapítványán keresztül maga támogatta a kezdeményezést, ezt az alapítványt úgy hozta létre, hogy idővel az örökölje meg Facebook-részvényeinek 99 százalékát.

Aki üzleti útra érkezik Lagosba, az ritkán közlekedik gyalog az olyan negyedekben, mint Yaba, Zuckerberg azonban sétálni akar. A szebb napokat is látott járdán kátyúk és pocsoltyák pötytyözik a töredezett betont. Kocsik és motorbiciklik zúgnak el mellettünk. Gyorsan haladunk, hogy még azelőtt elhúzhassunk a kunyhók és üzletek mellett ácsorgó emberek előtt, hogy felfognák, kit látnak. Az egyik gyerek előreszalad, és csinál egy szelfit. Zuckerberg úgy cseverészik a csoportot vezető Archibonggal, mintha csak otthon sétálgatna.

A jelenetet saját fotósa örökíti meg, aki annak idején a *Newsweek* fotóriportereként több elnököt is elkísért útjaikra. Amikor majd a képek elterjednek a neten, a kétsaroknyi sétának köszönhetően Zuckerberg népszerűsége meredeken emelkedni fog a nigériaiak között. („Azt hittem, photoshop!” – kiáltott fel az egyik nigériai mérnök, amikor később meglátta a képeket.)

Másnap ugyanígy az a fotó is kikerült a közösségi médiába, ahogy Zuckerberg átfut egy hídon, ami még inkább megerősítette azt a képet, hogy a techmilliárdos is csupán egy egyszerű ember.

Első Afrikában töltött napjának utolsó állomása egy nyüzsgő kereszteződésben lévő kis üzlet. Egyike azoknak az „Express Wi-Fi” franchise-üzleteknek, amiket a Facebook azzal a céllal alapított, hogy a helyiek olcsón juthassanak internethez. Ezt az üzletet, ahol sportfogadásokat is lehet kötni, Rosemary Njoku, egy fekete, pötytyös ruhát és fejkendőt viselő nő vezet. Egy barátja is vele van, akin hosszú, sárga ruha van.

Az, hogy internet-hozzáféréshez juttassa a „következő milliárdokat” – azokat az embereket, akik olyan helyeken élnek, ahol nem elérhető a szolgáltatás, vagy egyszerűen nem tudják megfizetni –, Zuckerberg egyik régi vágya. Több megoldást is kidolgozott arra, hogyan jutassa el a netet ezekhez az emberekhez, többek között önvezető drónokat is bevetett, valamint egy olyan – eléggé ellentmondásos – terve is volt, hogy ingyenes mobilinternetet biztosít az ittenieknek, amikkel azonban csupán néhány alkalmazást lehetne elérni. Például a Facebookot. Az Express Wi-Fi Zuckerberg Internet.org névre hallgató vágyálmának egy apró, de ígéretes kezdete.

A nő beinvitálja Zuckerberget az üzletbe, ami igen meleg és igen szűkös. Hárman is alig férnek el benne. Zuckerberg, akinek a pólóján kezd átütni az izzadsága, kérdezgetni kezdi a nőt.

– Szeretném, ha segítene nekem – mondja a világ hatodik leggazdagabb embere egy apró sarki üzletet vezető nőnek a világ egyik leggazdagabb országában. – Szeretném, ha tanácsot adna. Hogyan segíthetnénk az üzletén?

A kérdés egy pillanatra meglepi Njokut, de gyorsan kapcsol.

– Adjon több métert! – Zuckerberg értetlenül néz a nőre. – Több métert a wifinek, hogy messzebbre elérjen, és többen tudják használni – teszi hozzá.

Zuckerberg egy pillanatra elgondolkozik.

– Még valami? – kérdezi.

– Hashtagek – feleli a nő. Mondjuk #itsup, hogy az emberek tudják, hogy működik a wifi.

Zuckerberg tekintete felragyog.

– Ezt meg tudjuk csinálni – mondja. – Az első viszont igen nehéz lenne. – Belekezd elmagyarázni a technikai részleteket, de a két nő gyorsan elveszti a fonalat.

Másnap Zuckerberg a helyi szoftverfejlesztőkkel találkozik egy kötetlen beszélgetésre. Imádja az ilyen összejöveteleket, sokkal jobban, mint azt, amikor ki kell állnia egy színpadra, vagy idegesítő

újságírók bombázzák idétlen kérdéseikkel. Büszkén jelenti be, hogy a Facebook egy olyan műholdat épített, mely Afrika nagy részén, így Nigériában is kiterjeszti az internetlefedettséget. A műhold pedig hamarosan munkába is áll, hiszen ott lapul egy rakéta belsejében, ami már az indítópadon várakozik. A rakéta pedig nem más, mint Elon Musk egyik SpaceX-e.

Az egyik előre leadott kérdés, amit a moderátor tesz fel Zuckerbergnek, azt firtatja, hogy mennyire volt könnyű – vagy éppen nehéz – átállítania az agyát, hogy ő már nem egy egyszerű szoftverfejlesztő, akinek csak a saját programjával kell foglalkoznia, hanem egy cégvezető, akinek egy egész birodalmat kell irányítania. Nem hiányzik neki a programozás?

– Akárcsak sokan közületek, én is egy programozó vagyok – feleli. – Számomra pedig a programozásnak két alapelve van. Az egyik, hogy minden problémára úgy kell gondolni, mint egy számítógépes rendszerre. Minden rendszeren van mit javítani. Mindegy, milyen jó vagy rossz, mindenben lehet javítani. És ez mindenre igaz, a programozásra, a hardverépítésre és a cégvezetésre is.

A Facebook, mondja, éppen úgy küzdi le az üzleti és kulturális gondokat, mint ahogyan egy programozó oldja meg a felmerülő problémákat.

– Egy cég vezetése nem sokban különbözik egy kód megírásától, ahol különböző funkciókat és szubrutinokat írunk meg... úgy hiszem, hogy ez a programozói gondolkodásmód alapvetően meghatároz engem.

Később Zuckerberg egy szórakoztató stúdiót látogat meg Nollywoodban. Egy rakás nigériai celeb – színészek, DJ-k, zenészek és humoristák – gyűlt össze, hogy találkozzanak vele. Ahogy ott sétálgat, és szóba elegyedik az emberekkel, időről időre felteszi ugyanazt a kérdést, ami láthatólag a mániájává vált: a celebek a Facebookot vagy az Instagramot, azt a képmegosztó oldalt kedvelik-e jobban,

amit 2012-ben vásárolt meg. Mindannyian azt válaszolják, hogy jobban kedvelik az Instagramot.

– De hiszen a Facebook nagyobb – feleli cseppet sem örülve a kapott válaszoknak.

Később egy nagy teremben gyűlünk össze, ahol mindenki kötetlenül teheti fel a kérdéseit. Az egyik Instagram-sztár pedig szóba hozza *A közösségi háló* című 2010-es filmet, aminek az volt a célja, hogy bemutassa, hogyan született meg a Facebook. Mivel a film úgy festi le Zuckerberget, mintha egy megszállott tudós lett volna, aki csak azért hozta létre a cégét, mert máshogy nem lett volna képes bejutni a harvardos bulikra, és nem tudott nőt szerezni magának, azt hihetnénk, hogy nem örül a kérdésnek. Főleg, hogy az illető még rá is kérdez, hogy tényleg azért alapította-e a Facebookot, hogy könnyebben tudjon csajozni.

– A feleségem gyűlöli azt a részt a filmben – mondja kényszeredett mosollyal az arcán. – Az igazság az, hogy akkor már randizgattunk. Szóval az a feltételezés, hogy én azért alapítottam a Facebookot, hogy csajozzak, eléggé felbosszantja. – Szünet. – Ráadásul nem is igaz.

Negyedik, és egyben utolsó Nigériában töltött napjának végén Zuckerberg meghív, hogy csapatának egy részével töltsen az estét a hotelszobájában. A csapat Lagosból a fővárosba, Abujába utazott, ahol egy erődszerű szállodakomplexumban vert tanyát. Zuckerberg itt fog találkozni az elnökkel, mielőtt elhagyja az országot. (A fiatal cégvezér olyan sűrűn találkozik a világ vezetőivel – akárcsak egy helytartó, akinek a Facebook hatalmas, globális közönsége miatt a világ minden táján van egy erős képviselője –, hogy az emberek már azt emlegetik, hogy a cégének saját „külpolitikája” van.)

Hosszú nap áll mögöttünk, hajnali négykor szállt fel a magán-gépünk Kenyába, ahol Zuckerberg egy kétórás szafarin vett részt, vállalkozókkal találkozott, és hivatalos személyekkel ebédelt. Zuckerberg ekkor tudta meg, hogy a SpaceX rakéta, mely a Facebook

műholdját szállította volna, ami arra volt hivatott, hogy internettel áraszsa el Afrikát, mindössze egy nappal az indulás előtt felrobbant a kilövőállomáson. A Facebook műholdját, hogy időt spóroljanak, már a tesztkilövésre is a rakétába helyezték, így az is porrá égett.

Zuckerberg pokolian dühös volt Muskra. (Úgy tűnik, a Facebook jelmondata – Haladj gyorsan, és törj-zúzz – rakétákra nem vonatkozik.) Mérgét hol máshol is vezetné le, mint azon a platformon, amit saját kezűleg alkotott, és ami mára már az emberiség nagy része számára elérhető: a Facebookon. Mit sem törődve PR-szakértői tanácsával, dühös posztot ír, ami hamarosan felrobbantja 118 millió követőjének hírfolyamát:

Itt vagyok Afrikában, és nagyon csalódott vagyok, hogy a tudomásomra jutott, a SpaceX indítási hibájának következtében megsemmisült a műholdunk, ami rengeteg ember és vállalkozás számára biztosított volna internet-hozzáférést az egész kontinensen.

Aznap este azonban Zuckerberg meglehetősen vidáman sétálgat a hotelszobában. Sokkal nyugodtabb és felszabadultabb, amikor olyan emberek veszik körül, akiket jól ismer. Az asztal roskadásig rakva helyi kajákkal. Nagyot kortyol az egyik helyi sörből. Archibonggal és a fotósával hülyéskedik. De Musk nevének említésére egy másodpercre elhallgat. Na, jó, inkább egy percre.

– Azt hiszem, már túl vagyok a gyász öt szakaszán – mondja. Újabb szünet. – Na, jó, az elfogadáson talán még nem. – Megkérdezem, hogy beszélt-e Muskkal. Újabb szünet. – Nem – feleli végül.

A beszélgetés visszaterelődik az afrikai útra, és Zuckerberg újra felvidul. Megkérdezem, mit gondol a Facebookról és a programozói gondolkodásról. A téma felvillanyozza, alig várja, hogy elmagyarázza, nézőpontja, a programozói szemlélet, melyen át a világot látja, milyen alapvető volt a cég felépítésében.

– Fiatal korában van az emberben ez az alapvető érzés, amikor ránéz valamire, és azt gondolja magában, ezt jobban is lehetne csinálni. Darabokra fogom szedni ezt a rendszert, és jobban fogom felépíteni. Emlékszem, hogy fiatalon én is ezt gondoltam. De egészen idősebb koromig nem jöttem rá, hogy nem mindenki gondolkozik úgy, mint én. Úgy gondolom, hogy ez a programozói gondolkodás. Talán nem is gondolkodásmód, sokkal inkább értékrend.

Zuckerbergnek lételeme a dolgok megosztása másokkal. Sokszor mondogatja, hogy a világ sokkal kellemesebb hely lenne, ha az emberek megosztanák egymással a tapasztalataikat. A világ pedig – eddig legalábbis úgy tűnik – vevő a filozófiájára, a Facebook pedig nemcsak a történelmi nagyságú tagsága miatt ünnevelt platform, hanem azért is, mert összehozza az embereket, és még arra is képes lehet, hogy komoly problémákra nyújtson megoldási lehetőségeket. A Facebook javára írják, hogy mozgatórugója volt a felszabadító arab tavasznak. Adatvédelmi gyakorlata pedig – az aktivisták és törvényhozók folyamatos kritikái ellenére – nem ejtett sebet a Facebook narratíváján. Annak ellenére pedig, hogy *A közösségi háló* című film milyen sötét képet festett róla, Zuckerberget bátor és egyenlőségre törekvő cégvezérnek látják, aki szívesen megy el kocogni a helyi utcákon, járjon éppen Lagosban vagy a szmogban úszó Tienanmen téren Pekingben.

– A legjobban annak örülök ezzel az utazással kapcsolatban, hogy igazi emberekkel beszélgethetek – mondja. – Rómában a pápával és a miniszterelnökkel is beszélgethettem, és ők is emberek, és ők is fantasztikusak, de örülök, hogy sok fejlesztővel és programozóval találkozhattam.

Imádták Nigériát, és Nigéria is imádták őt. Az elnök a következő nyilatkozatot adta ki:

A mi kultúránkban nem megszokott, hogy a sikeres emberek így jelenjenek meg, mint ön. Nem szoktunk hozzá, hogy a

sikeres emberek az utcáinkon kocognak izzadtan. Sokkal megszokottabb, hogy a sikeres embereket légkondicionált termekben látjuk. Örömről szolgál, hogy ön jó módúsága ellenére is egyszerű ember, és mindig hajlandó adni.

Egyesek talán azt mondanák, hogy a nigériai út jelentette Zuckerberg karrierjének csúcspontját. Hogyan is lehetne még ennél is jobb az élete? Jó úton haladt afelé, hogy úgy kösse össze egymással a világ legtávolabbi szegleteit, mint ahogyan az még az általa csodált római császároknak sem sikerült. A cég, amit kollégiumi szobájában alapított, ontja magából a pénzt, és bár soha nem volt senkinek sem az alkalmazottja, most a világ egyik leghatalmasabb cégének teljhatalmú ura. Arca tucatnyi magazin címlapjára felkerült. A *Time* magazin az év emberének választotta. Egy felmérés szerint ő a techvilág legnépszerűbb CEO-ja. Boldog házasságban él, és a sorozatos szívszaggató vetélések után (amikről a Facebookon is beszámolt) végül megszületett elragadó kislányuk. Még háziállatának, a bozontos szőrű fehér komondornak is saját rajongói klubja van. Az előtte álló problémák – Elon Musk felrobbanó műholdja és az Internet.org körül kialakult helyzet – pedig egyáltalán nem tűnnek legyőzhetetlennek. Röviden, a Facebook egyike a nagy amerikai sikertörténeteknek.

Mégis mi baj történhetne?

Alig két hónappal azután, hogy Zuckerberg visszatért Nigériából, Donald Trumpot az Egyesült Államok elnökévé választották. Sokkoló eredmény volt ez azon sokaság számára, akik a másik jelölt, Hillary Rodham Clinton győzelmét várták.

A Facebook berkein belül a döbbenet mellé valami más is társult: a nemzet ujjal kezdett mutogatni a kaliforniai Menlo Park, a cég főhadiszállása felé. Szinte attól a pillanattól kezdve, hogy a *New York Times* hasábjain megjelent, hogy a győztes nem a Clinton-,

hanem a Trump-oldalról került ki, politikai megfigyelők rögtön a „Facebook-hatást” kezdték emlegetni a látszólag lehetetlennek tűnő végkimenetellel kapcsolatban. A választást megelőző hetekben több jelentés is született arról, hogy valakik szándékosan álhíreket és félrevezető információkat terjesztenek a Facebook algoritmusán keresztül, amik aztán ellepték a közösségi oldal hírfolyamát, ami több millió felhasználó hírforrása. Ezek az álhírek – vagy apró botlások olyan módon történő felnagyítása, hogy azok beleilleszkedjenek a gonosz összeesküvés-elméletek narratívájába – pedig úgy tűnik, több szavazót is eltántorítottak attól, hogy Hillary Clinton mellett tegyék le a voksukat.

Ennek ellenére a Facebooknál senki – még a meglepően sok korábbi republikánus sem, akik a cég kommunikációs irányelvein dolgoztak – sem hitte, hogy Trumpnak tényleg van esélye nyerni. A Facebook műveleti igazgatója, az ízig-vérig kék, Clinton-párti Sheryl Sandberg aznap este úgy fektette le a lányát, hogy megígérte, később felébreszti, hogy szemtanúja legyen, amint az Egyesült Államok első női elnöke megtartja győzelmi beszédét.

A kislány végül háborítatlanul aludta végig az éjszakát. Sandberg hangja pedig még mindig elcsuklik, amikor arról az estéről beszél.

Másnap a Facebook főhadiszállásán mindenkit megráztak a hírek. Az összdolgozói értekezleten sírtak az emberek. A platformon belső csoportok alakultak, ahol a dolgozók azt feszegették, vajon a Facebooknak milyen hatása volt a választási eredményre. Akkor, rögtön az események után azonban teljesen abszurdnak tűnt, hogy a Facebook bármilyen mértékben is *felelős* lehetne a történetekért.

Két nappal a választás után Mark Zuckerberg egy Half Moon Bay-i konferencián jelent meg úgy ötven kilométerre a Facebook campusától. David Kirkpatrick, az íróból lett konferenciaszervező készített vele interjút, ami sokkal inkább volt kötetlen beszélgetés. Kirkpatrick maga is írt egy könyvet a Facebookról hat évvel korábban, így természetesen rákérdezett a céget ért vádakra, melyek

szerint Donald Trump előnyt kovácsolhatott a Facebookon, az emberek személyre szabott hírfolyamán terjedő hamis információkból.

Zuckerberg félresöpörte a gondolatot.

– Én is hallottam azokat a történeteket, amik a választással kapcsolatban terjednek – mondta. – Személy szerint úgy gondolom, hogy a felvetés, hogy a Facebookon terjedő álhírek, melyek száma elenyésző, érdemben lettek volna képesek befolyásolni a választást, elég őrült elképzelés.

Ahogy ott ültem a szálloda báltermében, Zuckerberg megfogalmazása még egyáltalán nem tűnt szerencsétlennek. Az „őrült elképzelés” kifejezés egy hosszabb, tartalmas válasz része volt, amit azonban Kirkpatrick nem kezdett boncolgatni. Továbbra sem lehe-tünk benne biztosak, hogy a Facebookon zajló események hatással voltak-e a 2016-os választásra.

Az elkövetkező két évben ugyanakkor, ahogy az emberek egyre inkább tisztábban láttak a Facebook működésével kapcsolatban, egyre többen aggályokat kezdtek megfogalmazni a Facebook szerepével kapcsolatban, és már nemcsak a választásokat illetően, hanem úgy általában a politikát és a világot figyelembe véve. Ezek az emberek pedig időről időre felhozták Zuckerberg „őrült elképzelés” kifejezését, mellyel arra próbáltak célozni, hogy Zuckerbergnek vagy fogalma sincs róla, hogy milyen károkat okoz a cége, vagy pedig hazudik. A hónapokon át tartó kritikák után Zuckerberg végül elnézést kért a kifejezés miatt.

És nem csak azért.

Bár a választás fordulópont volt a Facebook életében, sokan úgy gondolják, hogy már éppen ideje volt egy hasonló elszámoltatásnak. Kritikusai szemében azok a dolgok, amiket a Facebook a legnagyobb eredményeinek szokott beállítani, mostanra felelősségteljes kötelezettségeknek tűntek. A hatalmas felhasználóbázis, amihez egykor mindenki világmegváltó gondolatokat fűzött, már veszélyes hatalmi eszköznek tűnt. Az, hogy olyan csoportok is hallatni

tudták a hangjukat, melyeket eddig elnyomtak, teret adott a gyűlölettel teli csoportok fülsiketítő rikácsolásának. A lehetőség, hogy a szabadság nevében politikai mozgalmakat szervezzenek, az elnyomók halálos fegyverévé vált. A pár soros, buta képekkel illusztrált mémekre, amik mosolyt csaltak az arcunkra, már úgy mutogattak, mint az algoritmus által terjesztett dezinformációkra.

A következő években megkopott a Facebook hírneve.

A Facebook rasszista... A Facebook támogatja a népiártást... A Facebook egy gyűlöletgépezet... A Facebook tönkreteszi a koncentrációképességünket... A Facebook tönkreteszi az új vállalkozásokat...

A bomba végül 2018-ban robbant, amikor kiderült, hogy a Facebook hozzájárult, hogy 87 millió felhasználójának személyes adatai a Cambridge Analytica nevű céghez kerüljenek, ami ezeket állítólag arra használta fel, hogy bizonytalan szavazókat árásszon el félrevezető információkkal. A Facebook a Legcsodáltabb Cégből a Legbecstelenebbé vált.

Három kontinens kormányai vették górcső alá a céget, és egyre ellenségesebb hangot ütöttek meg a Facebookkal szemben, amikor az szerintük csak húzta az időt a vizsgálatok alatt, vagy egyenesen megtagadta azokat. A világ minden szegletéből billentyűzetet ragadtak az oknyomozó újságírók, és nem telt el úgy nap, hogy ne került volna napvilágra a cég egy újabb baklövése. Újra felhangosodtak az adatvédelmi aggályok, melyek miatt a Szövetségi Kereskedelmi Bizottság 2011-ben egyszer már hatalmas büntetést szabott ki a cégre, és egy együttműködő rendelet aláírására is kötelezte. Most ötmilliárd dolláros büntetést kellett fizetniük a rendelet megszegéséért. A vádak, melyek szerint a Facebook melegágya a toxikus figyelemfelkeltésnek, kongresszusi bizottságok és tévés műsorok boncolgatták. Még ennél is rosszabbra fordult a helyzet, amikor olyan jelentések láttak napvilágot, hogy a Facebook (és a hozzá kapcsolódó WhatsApp) olyan álhíreket terjesztett, melyek a mianmari és egyéb területeken bekövetkezett népiártást támogatták.

2019-re a világ számos kormánya olyan jelzőkkel illette a Facebookot, amiket azelőtt csak terroristaszervezetek és drokartellek kapcsán használtak. Egy Nagy-Britanniából származó országgyűlési jelentés „digitális gengszternek” nevezte a Facebookot. Az új-zélandi adatvédelmi biztos, John Edwards az egyik tweetjében azt írta, hogy a Facebook vezetői „morális csődtömegek és beteges hazudozók”. A Salesforce CEO-ja, Marc Benioff pedig a dohányiparéhoz hasonlította a Facebook emberekre gyakorolt hatását.

Ennek ellenére a cég bevételei folyamatosan nőttek. Ez pedig csak még inkább felhangosította a szabályozást követelők hangját. Ahogy közeledett a 2020-as választás, több jelölt is a Facebook mielőbbi megregulázását követelte. Már nem is csak arról szolt a történet, hogy a platform esetleg döntő hatással lehet a választásra. A vád már sokkal súlyosabb volt: A Facebook lerombolja a demokráciát!

A 2016-os választást követően a Facebook megítélése egyre romlott. Voltak már a történelemben olyan hatalmas cégek, melyeket körülrajongott a sajtó és imádtak a befektetők, aztán mégis csúful földbe álltak. Rögtön eszünkbe is juthat az Enron és a Theranos.

A Facebook válsága azonban más volt, mert egy ragyogó, ám idealista gondolatból született: összekötni a világot. Az elképzelés azonban túlonúl optimista volt, a cég pedig egyre csak hajszolta utópisztikus, naiv – és tagadhatatlanul öncélú – álmát, és közben mit sem törődött ennek a következményével. A kritikusok szemében a Facebook volt a huszonegyedik század vállalati Gatsbyje, ami óvatlanul bánik az előjogaival, és csak a saját céljai és jóléte érdekli.

És mégis, van valami a cég védekezésében, mely szerint a sok jó, amit tesznek, még mindig ellensúlyozza az általuk is elismert rossz pillanataikat. Még milliárdok használják a Facebookot és az ahhoz kapcsolódó Instagramot és WhatsAppot. Még mindig az életünk része. Talán még jobban, mint valaha.

Nigériában már megtapasztalhattam, hogy a Facebook az egyik legérdekesebb cég az üzleti és technológiai világban. Az ezt követő

három évben aztán, míg tevékenységükről tudósítottam, azon kaptam magam, hogy a legbonyolultabb, legdrámaibb és legmegosztozóbb történetet dokumentálom, amivel valaha is dolgom volt.

És szerencsére a Facebook megnyílt előttem.

Először 2006 márciusában találkoztam Mark Zuckerberggel. Akkoriban még a *Newsweek* vezető technológiai írója voltam, és éppen a Web 2.0 jelenségről írtam, ami az internet törzsfelforrásának azon szakasza volt, amikor egymás után jelentek meg azok a cégek, melyek eltökélték, hogy összekötik egymással az embereket. Olyan cégek ezek, mint a Flickr, a YouTube – akkor még független startup – és a MySpace, ami vezető szerepet töltött be a közösségi média alig ismert és folyamatosan változó területén. Ekkor hallottam először arról a vadonatúj cégről, ami igen szép sikereket ért el abban, hogy összehozta egymással az egyetemistákat. Többet akartam tudni róla, meg akartam tudni a cég nevét, és arra gondoltam, hogy a cikkemben talán idézhetnék is az alapítótól. Abban a hónapban a PC Forumon jelent meg, ahová én is rendszeresen ellátogattam. Így aztán kapcsolatba léptem a Facebookkal, és megkérdeztem, találkozhatok-e Mark Zuckerberggel.

Úgy egyeztünk meg, hogy a megérkezése után együtt ebédelünk, és közben beszélgetünk. Nem sokat tudtam még akkoriban róla, így egyáltalán nem voltam felkészülve arra, hogy mi fog történni.

Amikor bemutattak minket egymásnak, rögtön szembeötlött, hogy még a huszonegy événél is sokkal fiatalabbnak tűnik. Pedig elég sok pelyhedző állú figurával találkoztam az évek során, míg hackerekről és más techcégekről írtam. De a legjobban az a reakció döbbsentett meg, amit akkor adott, amikor amolyan bemelegítő kérdésként megkérdeztem tőle, hogy min dolgozik éppen a cége.

Csak bámult rám. És nem mondott semmit. Az idő mintha megállt volna, ahogy megnyúlt a csend.

Teljesen megdöbbsentem. Ez a fickó a CEO, nem? Valami roham van? Vagy autisztikus, ahogy később sokan célozgtattak rá? Valami olyasmit írtam korábban, amivel magamra haragítottam?

Akkor még nem tudtam, hogy ez eléggé megszokott viselkedés Zuckerbergtől. Ahogyan azt sem tudhattam, hogy most már én is azon emberek csoportjába tartozom, akiket megbabonázott Mark Zuckerberg semmibe vesző tekintete és némasága.

Az évek során aztán Zuckerbergnek valamilyen szinten sikerült felülkerekednie ezen a problémán, és végül egészen személyes interjúkat is adott. (Néha azért még mindig előjön ez a semmibe vesző, merev tekintete. Az egyik ügyvezetője „Szauron szemének” nevezi a jelenséget. Mások, akik jól ismerik, azt mondják, hogy ilyenkor csupán elgondolkozik, méghozzá olyan magas szinten, hogy megáll számára a világ.) Akkor azonban zavarba ejtőnek és nyugtalanítónak találtam a jelenséget. A kíséretét alkotó emberekre pillantottam, és az egykori tőkebefektető, Matt Cohler, aki már a Facebooknál dolgozott, kedvesen visszamosolygott rám. De nem segített ki.

Végül aztán sikerült megtörnöm a csendet, és témát váltva megkérdeztem Zuckerberget, hogy tud-e bármit is a PC Forumról. Azt felelte, hogy nem, én pedig készséggel elmagyaráztam neki a lényegét, hogy ez a számítógépes világ egyik legfontosabb összejövele, ahol annak idején Gates és Jobs mosolyogva, hátuk mögé tört rejtve üdvözölték egymást. Ezután Zuckerberg kissé feloldódott, és az ebéd hátralévő részében sokat mesélt a cégéről, amit egy kollégiumi szobában indított el. Abba azonban nem avatott be, hogy éppen milyen forradalmi ötleteken dolgoznak Palo Alto-i, második emeleti irodájukban. Az egyik a nyílt regisztráció, a másik pedig a hírfolyam volt, amik valósággal berobbantották a céget a köztudatba, Zuckerberget pedig a korábban említett számítástechnikai gényi szok magasságába emelték.

Végigkövettem Zuckerberg cégének felemelkedését, melynek során start-upból a világ egyik legnagyobb cége lett. 2007 augusztusában a *Newsweek*-be írtam róla egy cikket, amiben arra az utazásra koncentráltam, mely során egy egyetemi oldalból egy olyan szolgáltatássá nőtte ki magát, melynek célja nem kisebb volt, mint hogy az egész világot összekösse. Amikor 2008-ban főállásba kerültem a *Wired*-nél, a munkám során mindig figyeltem a Facebookra. Sikertől összehoznom egy címlapfotózást, amin Zuckerberg együtt szerepelhetett példaképével, Bill Gatesszel. A *Wired* húszadik születésnapja alkalmából is interjút készítettem vele. Amikor a Facebook kijött valami újdonsággal, sokszor elsőként próbálhattam ki, és leülhettem a CEO-val beszélgetni róla. Így beszélgethettem vele a keresésekről, a virtuális valóságról, a később elkaszált Facebook telefonról, az NSA-ról, ami techcégek adatait lopta el, és Zuckerberg álmáról, hogy a fejlődő országokba is eljuttassa az internetet. Amikor a Medium felületen elkezdtem a Backchannel blogon publikálni, folytattam a tudósításomat a Facebook legújabb fejlesztéseiről, írtam a hírfolyam algoritmusáról és a Facebook mesterségesintelligencia-csapatáról is.

Mégis a Facebook egyik egyszerű sajtónyilatkozata volt az, ami után rájöttem, hogy a cég céljait igazán csak egy könyvhosszúságú munkában tudnám megragadni. A sajtóközlemény arról szólt, hogy a Facebook felületére egymilliárd ember lépett be ugyanazon a napon.

Teljesen lefagytam, amikor elolvastam. Huszonnégy óra alatt a világ teljes népességének jelentős része aktívan használta Mark Zuckerberg hálózatát.

Ez nem semmi. Ekkora globális közönség általában a futball-világbajnokság döntőjére vagy más nagy horderejű eseményre jön össze. És ebben az esetben az emberek nem többek nézőnél. A Facebook esetében viszont arról volt szó, hogy az emberek azért jelentkeztek be, hogy használják a közösségi hálót. És ez az egymilliárd felhasználó

nem egy kiugró adat, hanem a fejlődés alapja volt, amiről kiindulva a Facebook egyre több és több embert igyekezett bevonni a felhasználói köré.

Zuckerberg jó ideje beszél már arról, hogy össze akarja kötni a világot. Ez az eredménye rávilágított arra, hogy komolyan is kell venni az állítását. A Facebook nap nap után megdönti az egy időben bejelentkező felhasználók rekordját, akik ismerőseikkel hülyéskednek, rokonaikkal és idegenekkel beszélgetnek, adnak és vesznek dolgokat, politikai mozgalmakat szerveznek, néha pedig szekálják egymást, hülye mémeket terjesztenek, vagy éppen terroristákat toboroznak.

Elcsodálkoztam, hogy mégis hogyan történhetett ez. Mik az összefüggések? Vajon a Facebook fiatal vezérének megvannak az eszközei arra, hogy kezelni tudja ezt a példa nélküli jelenséget és mindazokat a problémákat, amikkel akkor fog szembesülni, amikor megpróbálja elérni a célját, hogy összekösse a világot? Képes lehet-e erre bárki is? Főleg ez a fura figura, aki egyszer csak elhallgat a beszélgetések közepette?

Ekkor döntöttem el, hogy leereszkedem a Facebook mélyére, lehetőleg a céggel együttműködve. Néhány hónapnyi egyeztetés után a cég, Zuckerberget és Sandberget is beleértve, beleegyezett a dologba. Olyan hozzáférést kaptam a dolgozókhoz és korábbi facebookosokhoz, mint addig még senki. Természetesen olyan embereket is megkerestem, akik soha nem dolgoztak a cégnél, de valamilyen kapcsolatba kerültek vele az évek során. Külsősök, kritikusok, ügyfelek, fejlesztők, törvényhozók, felhasználók vagy éppen befektetők.

A 2016-os választásokat követő PR-problémák ellenére a Facebook továbbra is megengedte, hogy dolgozzak a könyvemen, és olyan gyakran jártam be a campusukra, hogy bizonyos épületekben már megismertek a recepcióson, amikor megnézték az igazolványomat, és kiállították látogatói belépőkártyámat. Nigéria után még hat alkalommal készíthettem interjút Zuckerberggel: üvegfalú

irodájában, főhadiszállásának tetején sétálgatva, Lawrence-ben, Kansasben és Palo Alto-i otthonában.

Természetesen a 2016-os választások és az azt követő krízisek hatására, mint az álhírek, államilag finanszírozott manipulációk, öngyilkosságok és mészárlások élő közvetítése, gyűlöletbeszéd, a Cambridge Analytica, adatszivárgások, személyes adatok megsértése, tömegével távozó dolgozók és az eset, mely szerint Mark Zuckerberg állítólag félig nyers kecskehúst szolgáltat fel a Twitter CEO-jának, Jack Dorsey-nak – a Facebook narratívája gyökeresen megváltozott.

De rájöttem valamire: a gondokkal terhelt, választások utáni Facebook semmiben sem különbözött attól a Facebooktól, ami az előtt volt, sokkal inkább volt a folytatása annak, amit Mark Zuckerberg tizenöt évvel korábban a kollégiumi szobájában keltett életre. Olyan cég ez, mely egyszerre nyögi eredetének örökségét, és profitál belőle, mely éhesen növekedik tovább, és melynek küldetése egyszerre idealisztikus és félelmetes. A cég – és vezetőjének – arcátlan vakmerősége volt sikerének kulcsa. Ezért a vakmerőségért ugyanakkor komoly árat kellett fizetniük.

Végso soron minden probléma, amivel a Facebook a választások után volt kénytelen szembenézni, két tényező következménye volt: a példa nélküli célja, hogy összekösse a világot, és az, hogy mindezt meggondolatlan gyorsasággal akarta véghez vinni.

Az utóbbi három évben a Facebookot sújtó problémák szinte mindegyike olyan döntésekre vezethető vissza, amik korábban, többségében 2006 és 2012 között születtek, és arra irányultak, hogy a cég vilálmébsen kösse össze a világot, és bármilyen felmerülő problémát később, útközben javítson ki. A Facebook ma már elismeri, hogy az így okozott és elszenvedett károk sokkal nagyobbak, mint ahogyan azt várták, és egyáltalán nem lesz könnyű őket helyrehozni. Mark Zuckerberg és a csapata viszont a botrányok ellenére továbbra is kiáll amellett, hogy a Facebook még mindig jó hatással van a világra.

TETSZIK? MI IS NAGYON SZERETJÜK.

Szívből ajánljuk,
ha örökre és felszabadult percekre vágysz!

**Már rendelhető!
ÉLVEZD MIHAMARABB!**

**MOST
KEDVEZMÉNNYEL**

lehet a tiéd!

[Megnézem.](#)

NE HAGYD KI!

Rendeld meg most a kiadónál!

Még több jó könyv

megjelenését támogatod vele.

[Imádom a jó könyveket. Kérem máris!](#)

Bizonyos értelemben a Facebook története egybecseng azzal, ahogyan a digitális technológia az elmúlt évtizedekben megváltoztatta az életünket. Nem csupán a Facebook, hanem más, életünket átalakító, és annak szerves részévé vált techóriás is a kritikusok vizsgálódásának célkeresztjébe került. Ezek a techcégek pedig kivétel nélkül alapítóik idealizmusára épültek, de ma már úgy tekintünk tevékenységükre, mintha az ördöggel cimborálnánk: az általuk kínált csodáknak ára van. A figyelmünk, a személyes adataink, a jogaink. Ma már félünk a hatalmuktól.

És talán mind közül a Facebook emelkedik ki a legjobban, ami hű volt vezére mottójához, mi szerint Haladj gyorsan, és törj-zúzz. És a Facebook rombolt. Utolsó vele készített interjúim során aztán Zuckerberg azt is elmagyarázta, hogyan készül megjavítani a dolgokat.

Ez is a Facebook története. És természetesen Mark Zuckerbergkel kezdődik.